

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท เป็นการสำรวจความคิดเห็นสภาพการปฏิบัติงานจริงและสภาพปฏิบัติการที่โครงการ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยคือ

1. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานจริงและสภาพการปฏิบัติงานที่โครงการของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือและด้านการควบคุมติดตามผลและการประเมินผล
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของกรมการศึกษานอกโรงเรียนระหว่างสภาพการปฏิบัติงานจริงกับสภาพการปฏิบัติงานที่โครงการของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือและด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผล
3. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการของกรมการศึกษานอกโรงเรียนเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือและด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผล

ขอบเขตการวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่โครงการและสภาพปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท เฉพาะที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนดำเนินการเท่านั้นและแหล่งข้อมูลในการศึกษาคือ ผู้บริหารและกลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการสังกัดกรมการศึกษานอกโรงเรียนที่ประกาศจัดตั้งนับถึงปี พ.ศ. 2527 เท่านั้น

ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2. ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นด้านสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.3. ด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผลโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการปฏิบัติงานจริง สภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2

2.1. ด้านการวางแผนโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นระหว่างสภาพการปฏิบัติงานกับสภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2. ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นระหว่างสภาพที่ปฏิบัติงานจริง กับสภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.3. ด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผลโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นระหว่างสภาพการปฏิบัติงานจริง กับสภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3. สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3

3.1. สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการวางแผนโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญในเรื่องบุคลากรในหน่วยงาน ยังขาดความรู้ความเข้าใจนโยบายและวัตถุประสงค์การรับบริจาคหนังสือ บุคลากรในหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของโครงการรับบริจาคหนังสือและบุคลากรในหน่วยงานไม่ให้ความสนใจในการวางแผนโครงการ

นอกจากนี้สภาพปัญหาที่กำหนดให้ตามรายการทั้งผู้บริหารและ
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3.2. สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท
ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่อง
ความเหมาะสม ในด้านการเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการทำตู้หรือกล่องรับบริจาคหนังสือ
ไปตั้งและความเหมาะสมของสถานที่ที่นำเอาตู้หรือกล่องรับบริจาคหนังสือไปตั้งโดยสถานที่
ตั้งสามารถขนย้ายหนังสือที่ได้รับบริจาคได้สะดวก

นอกจากนี้สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการปฏิบัติงานรับบริจาค
หนังสือที่ได้กำหนดให้ทุกเรื่อง ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันอย่าง
มีนัยสำคัญ

3.3. สภาพปัญหาและอุปสรรคด้านการควบคุมติดตามและประเมินผลโครง
การรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน
กันอย่างมีนัยสำคัญ

4. ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการได้เสนอแนะข้อคิดเห็นเพิ่มเติมสรุปได้คือควร
มีการกำหนดเป็นแผนงานที่ชัดเจนตลอดทั้งปีและควรประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เข้าร่วม
นอกจากนี้การปฏิบัติงาน ยังขาดแคลนปัจจัยหลัก ๆ คือ งบประมาณ บุคลากร ยานพาหนะ
การจัดระบบการคัดเลือกหนังสือ การส่งหนังสือไปยังกลุ่มเป้าหมายและเสนอให้มีกลุ่มอาสา
สมัครเฉพาะกิจในเรื่องนี้และผู้บริหารระดับสูงควรมีนโยบายที่แน่นอน

นอกจากนี้ ควรจัดให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องให้บุคคลผู้บริจาคได้
เข้าใจและควรมีระบบการติดตามรายงานผลอย่างมีระบบ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาค
และศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดควรมีบทบาทในการดำเนินการในด้านต่าง ๆ โดย
เฉพาะด้านการติดตามประเมินผลและควรมีรูปคณะกรรมการหรือคณะผู้รับผิดชอบเฉพาะและ
ควรติดตามผลกระทบจากโครงการด้วย

การอภิปรายผลการวิจัย

1. ด้านการวางแผนโครงการรับบริจาคหนังสือชุมชน ในภาพการปฏิบัติงานจริง ผู้บริหารมีความคิดเห็นแตกต่างกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการในเรื่องการเปิดโอกาสให้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการกำหนดแผนงานและโครงการ ทั้งนี้ผู้บริหารเห็นว่าตนได้เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็นในระดับมาก แต่เจ้าหน้าที่เห็นว่ายังอยู่ในระดับปานกลางเท่านั้น เนื่องจากโครงการนี้เป็นโครงการใหม่และเป็นลักษณะโครงการที่มีจุดริเริ่มจากกรมสั่งการไปยังส่วนปฏิบัติงานต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับกรมลงไปถึงศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัดซึ่งเป็นส่วนภูมิภาค การสั่งงานในระบบราชการจะเป็นตามลำดับขั้นไป และเนื่องจากเป็นโครงการใหม่ความชัดเจนก็ยังมี บางครั้งจึงขาดการปรึกษาร่วมกัน อย่างไรก็ตามการจัดสรรงบประมาณเพื่อโครงการนี้โดยเฉพาะยังไม่ได้รับความเห็นชอบจากสำนักงบประมาณ จึงเป็นปัญหาต่อเรื่องที่ชี้ให้เห็นได้ตรงกันทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการว่าสภาพการปฏิบัติงานจริงยังขาดการเตรียมการวางแผนในเรื่องการจัดเตรียมงบประมาณมากที่สุด

แต่สภาพการปฏิบัติงานจริงทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเกือบทุกเรื่อง โดยเห็นตรงกับเรื่องการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการจัดทำโครงการอยู่ระดับมาก การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่หน่วยงานจะไปขอรับบริจาคหนังสืออยู่ระดับมาก การกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่หน่วยงานจะจัดส่งหนังสือที่ได้รับบริจาคไปให้อยู่ในระดับมาก การจัดเตรียมบุคลากรอยู่ในระดับมาก การจัดเตรียมยานพาหนะอยู่ในระดับมาก การวางแผนวิธีการจัดส่งหนังสือก่อนปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในสภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการ แม้การปฏิบัติงานจริงในด้านการวางแผนโครงการจะอยู่ในระดับมากก็ตาม แต่ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ต่างเห็นตรงกันว่าควรปฏิบัติให้มากขึ้นในทุก ๆ เรื่อง อาจจะกล่าวอ้างเหตุผลได้ว่า โครงการนี้เป็นโครงการที่ดี ประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีเมื่อครั้งการจัดกิจกรรมรับบริจาคหนังสือซึ่งได้รับหนังสือจำนวนมากกว่า 6 ล้านเล่ม สามารถบรรเทาการขาดแคลนหนังสืออ่านในชุมชนได้มากและอาจจะเนื่องจากปฏิบัติงานที่ผ่านมาควรปรับปรุงเพิ่มเติมหรือแก้ไขในบางเรื่อง ดังที่มีกลุ่มตัวอย่างเสนอความคิดเห็นบางส่วน เช่น

"ควรมีแผนงานที่ชัดเจนและมีการดำเนินการต่อเนื่อง"

"โครงการที่น่าจะทำต่อเนื่อง เป็นระยะ ๆ ประมาณ 3 เดือนต่อครั้ง และกระทำอย่างจริงจัง"

"ควรมีการวางแผนจัดตั้งองค์กรรองรับงานที่สำคัญ เช่นนี้ให้ใหญ่พอ มีเครือข่าย มีบุคคลากรรองรับให้ชัดเจนด้วย"

ในสภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการเป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้บริหารมีความต้องการในการประชาสัมพันธ์โครงการก่อนปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากเป็นลำดับที่หนึ่ง แต่เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความต้องการให้ปฏิบัติเพิ่มมากที่สุดในเรื่อง การวางแผนวิธีการจัดส่งหนังสือก่อนปฏิบัติงาน ทั้งนี้อาจให้เหตุผลได้ว่า ผู้บริหารย่อมต้องมองกว้างไว้ก่อน ซึ่งเป้าหมายหลักอันดับแรกคือว่าจะทำอย่างไรให้ได้หนังสือบริจาคมากที่สุด ซึ่งแตกต่างกับผู้ปฏิบัติย่อมต้องมองในสิ่งที่ตนทำ หนังสือมีมาก ๆ จะทำอย่างไร กำลังเรามีพอหรือไม่ที่จะทำงานนำหนังสือไปแจกยังกลุ่มเป้าหมาย

สรุป ด้านการวางแผนโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทยังขาดการเตรียมการที่ศึกษาคำเนินโครงการนับตั้งแต่การพิจารณาให้ด้านบริบท (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (input) ด้านขบวนการ (process) และด้านผลลัพธ์ (product) ทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติมีความเรียกร้องให้มีการดำเนินการเรื่องนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูงควรต้องให้ความสำคัญมากขึ้น

2. ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติงานจริงทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นสอดคล้องกับทุกเรื่อง โดยทุกเรื่องปฏิบัติงานจริงอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นเรื่องของการจัดรับบริจาคหนังสือโครงการมหกรรมการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท การหอดค้ำฟ้าหนังสือ ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่เห็นสอดคล้องกันโดยเห็นว่ามีภารกิจกันจริงอยู่ในระดับมาก สาเหตุที่ปฏิบัติมากก็เนื่องจากเป็นโครงการเฉพาะที่กรมสั่ง โดยให้ทุกจังหวัดจัดมหกรรมรับบริจาคหนังสือในปี พ.ศ. 2529 และให้ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนทุกศูนย์จัดหอดค้ำฟ้าหนังสือขึ้นในปี พ.ศ. 2529-2530

แต่ที่น่าสนใจในด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือชุมชน คือ เรื่องการซ่อมแซมหนังสือที่ได้รับบริจาคที่ชำรุดเสียหายก่อนจัดส่งไปยังกลุ่มเป้าหมาย กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเห็นตรงกันว่าได้มีการปฏิบัติงานระดับปานกลาง แต่ก็น้อยที่สุดเมื่อเทียบกับเรื่องอื่นที่เป็น เช่นนี้อาจเป็นเพราะการขาดแคลนงบประมาณของโครงการรับบริจาคหนังสือชุมชน ทำให้การจัดซื้อวัสดุซ่อมแซมหนังสือไม่พอเพียง อีกทั้งหนังสือมีจำนวนมากบุคคลที่จะซ่อมแซมไม่มี และสำคัญที่สุดการไม่มีเวลาซ่อมแซมหนังสือเพราะความจำเป็นต้องรีบส่งไปถึงกลุ่มเป้าหมายโดยเร็วที่สุด

อย่างไรก็ตามสภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการต่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในการปฏิบัติงานให้เพิ่มมากขึ้นในอนาคตทุกเรื่อง โดยมีความต้องการอยู่ในระดับมากทุกเรื่องเช่นกัน และที่น่าสนใจก็คือ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มต่างเห็นตรงกันมากเป็นลำดับที่หนึ่ง ต่อความต้องการปฏิบัติงานในเรื่องการขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐบาลและเอกชนเพื่อร่วมกันบริจาคหนังสือ ซึ่งเป็นความคิดที่ดีในการระดมสรรพกำลัง (Mobilization) และปฏิบัติงานเชิงผสมผสาน จะทำให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงาน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้เสนอความคิดเห็นบางส่วนสอดคล้องกัน เช่น "งานนี้ต้องให้อาสาสมัครมาก ระบบการเสริมแรงขวัญกำลังใจถือเป็นเรื่องสำคัญที่ผู้บริหารระดับสูงต้องจัดให้มีขึ้นทั้งรูปธรรมและนามธรรม"

สรุป ด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือที่ผ่านมา การปฏิบัติงานเป็นในลักษณะงานนโยบายเฉพาะกรณีเช่นโครงการมหกรรมรับบริจาค การทอดผ้าป่าหนังสือ ตามแต่ผู้บริหารระดับกรมจะให้ความสำคัญ การปฏิบัติงานยังไม่ได้จัดไว้ในแผนปฏิบัติงานปกติของหน่วยงานส่วนภูมิภาค เนื่องจากไม่ได้รับการอนุมัติงบประมาณจากส่วนกลาง ซึ่งเกี่ยวข้องต่อการจัดสรรอัตรากำลัง ยานพาหนะ และเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานทำให้การปฏิบัติไม่สามารถสนองความต้องการในการทำงานให้ได้ผลดีที่สุด

3. ด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผลโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชุมชน ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทุกเรื่อง โดยทุกเรื่องการปฏิบัติงานจริงจะอยู่ในระดับปานกลางโดยผลการวิจัยที่ได้ในสภาพการปฏิบัติงานจริง เรื่องการติดตามผลประเมินผลโครงการรับบริจาคหนังสือในลักษณะการติดตามประเมินผลโดย

หน่วยงานตนเองมีค่าสูงสุด และการติดตามประเมินผลโดยหน่วยงานหรือบุคคลอื่นมีค่าต่ำสุด ทั้งสองกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งสอดคล้องความเป็นจริงเนื่องจากยังเป็นโครงการใหม่ การปฏิบัติงานยังอยู่ในวงแคบ หน่วยงานอื่น ๆ ยังไม่ค่อยรู้จัก เนื่องจากขาดการประชาสัมพันธ์ที่หนักแน่นและกว้างขวาง และที่สำคัญการเห็นความสำคัญของโครงการนี้ยังไม่อยู่ในระดับความถี่ของการที่นำพอใจ

สำหรับสภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการยังคงมีความต้องการให้หน่วยงานตนเองเป็นผู้ติดตามประเมินผลอยู่ในระดับมาก และต้องการมากที่สุดสำหรับเจ้าหน้าที่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการติดตามประเมินผลจำเป็นต้องกระทำโดยผู้ที่ปฏิบัติการประเมินผลจึงจะมีความเที่ยงและจะได้ดีที่สุดหากมีการสร้างเกณฑ์เพื่อการติดตามผลการประเมินผล

สำหรับผู้บริหารมีความต้องการปฏิบัติมากที่สุดในเรื่องการจัดทำสรุปผลปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือทุกครั้งที่ได้ปฏิบัติงานเสร็จสิ้น เจ้าหน้าที่ปฏิบัติการก็ต้องการปฏิบัติในระดับมาก แต่ที่มีความแตกต่างในเชิงลำดับความสำคัญระหว่างผู้บริหารกับเจ้าหน้าที่อาจเป็นเพราะลักษณะการเป็นนักบริหารที่ดีของผู้บริหารที่จะต้องเห็นความสำคัญของงานที่ตนได้ทำไป มีความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงไร เพื่อจะนำผลที่สรุปไปปรับปรุงพิจารณาการทำงานครั้งต่อไปให้ดีขึ้น เป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารโดยตรงที่จะต้องปรับปรุงงานให้ดีขึ้น ซึ่งแตกต่างกับผู้ที่ปฏิบัติงานที่มักจะทำงานของตนให้เสร็จสิ้นผ่านพ้นไป โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกลับไปสนใจในสิ่งที่ปฏิบัติไป

อย่างไรก็ตามทั้งกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความต้องการปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นในทุกเรื่องในระดับมากซึ่งสภาพการปฏิบัติงานจริงที่ผ่านมายังอยู่ในระดับปานกลาง ดังเช่น ความคิดเห็นบางส่วนของผู้ตอบแบบสอบถาม "น่าจะได้มีการติดตามผลโครงการทุกระยะ เพื่อให้ได้นำผลการดำเนินงานมาพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น"

สรุป การควบคุมติดตามผลและประเมินผลโครงการรับบริจาคหนังสือผู้ชนบทที่ผ่านมายังคงปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นด้วยสาเหตุหลายปัจจัย เช่นการไม่เห็นความสำคัญของโครงการ การไม่เห็นความสำคัญของการติดตามผลและประเมินผล ตลอดจนความยังไม่เข้าใจในบทบาทของตนหรือขาดความเข้าใจในแผนงาน อย่างไรก็ตาม

ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในสภาพความต้องการปฏิบัติงานที่เพิ่มขึ้นในทุกเรื่องเมื่อเปรียบเทียบกับสภาพปฏิบัติงานจริง

4. ปัญหาอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือชุมชน

4.1. ปัญหาอุปสรรคด้านการวางแผน ในด้านการวางแผนนี้ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความเห็นต่อปัญหาในด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่สอดคล้องกัน และมีข้อสังเกตว่าลักษณะปัญหาที่เป็นปัจจัยเช่น บุคลากร ผู้หรือกล่องรับบริจาคหนังสือ ยานพาหนะ ทั้งนี้ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเห็นสอดคล้องกันว่าปัญหาขบประมาณเป็นปัญหามากที่สุด และเป็นผลต่อเนื่องต่อการจัดหาหรือวางแผนในเรื่องของบุคลากร ผู้หรือกล่องรับบริจาคหนังสือ ยานพาหนะ สำหรับปัญหาด้านการวางแผนนี้การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก งานโครงการรับบริจาคหนังสือจะขยายกว้างขวางขึ้นหรือลดลง การดำเนินงานจะรวดเร็วหรือล่าช้า ผู้บริหารเท่านั้นที่จะเป็นผู้พิจารณา หากผู้บริหารไม่สนใจโครงการเนื่องจากไม่ใช่โครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปีของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน การปฏิบัติงานก็จะเป็นปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง ซึ่งแต่ละบุคคลก็จะมีนโยบายของตน การทำงานต้องปฏิบัติตามนโยบาย

แต่บางกรณีผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ มีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกัน เช่นปัญหาบุคลากรในหน่วยงานยังขาดความรู้ความเข้าใจนโยบายและวัตถุประสงค์โครงการรับบริจาคหนังสือ บุคลากรในหน่วยงานไม่เห็นความสำคัญของโครงการรับบริจาคหนังสือ บุคลากรในหน่วยงานไม่ให้ความสนใจในการวางแผนโครงการ โดยเจ้าหน้าที่เห็นว่า เป็นปัญหาอยู่ในระดับมาก ผู้บริหารเห็นว่า เป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งในทัศนะของผู้บริหารอาจมองปัญหาอุปสรรคน้อยเพราะไม่ได้ลงมือปฏิบัติ แต่ผู้ปฏิบัติได้ประสบปัญหาด้วยตนเองจึงทำให้ค่าระดับปัญหาสูงกว่า ดังกลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อคิดเพิ่มเติมบางส่วนคือ

"ปัญหาความขัดแย้งทางความคิดของผู้บริหารระดับสูง กับระดับกลางและในระหว่างผู้บริหารระดับกลางด้วยกันเองทำให้ผู้ปฏิบัติงานสับสน ทำงานยาก ปัญหาผู้บริหารไม่ลงมือปฏิบัติด้วย จึงไม่เห็นความจำเป็นหลาย ๆ อย่าง ซึ่งในทางทฤษฎีและความคิดแล้วทำได้ดี แต่ปฏิบัติไม่ได้ก็เป็นอุปสรรคให้เกิดการท้อแท้ไม่เห็นทางสำเร็จได้"

"จัดทำแผนปฏิบัติงาน ตลอดจนค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการออกประชาสัมพันธ์การรับบริจาคให้ชัดเจน เพื่อขจัดปัญหาความไม่คล่องตัว นโยบายของผู้บริหารจะต้องตรวจและจัดเหมือนกันทั้ง กรม-ภาค-จังหวัด"

"การรับบริจาคขาดความต่อเนื่อง ขาดแผนงานและงบประมาณ"

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ก็คือ ความซัดเซงทางความคิด นโยบายของบุคลากร ซึ่งบุคลากรในระดับบริหารระดับสูง มีความสำคัญต่อการกำหนดแผนงานเป็นอย่างมาก และเป็นผลไปถึงการกำหนดปัจจัยในการวางแผนของโครงการที่ชัดเจน

4.2. ปัญหาอุปสรรคด้านการปฏิบัติงาน ในด้านการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือนี้ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการมีความเห็นต่อปัญหาในด้านต่าง ๆ ส่วนใหญ่สอดคล้องกัน โดยมีลักษณะปัญหาที่เห็นสอดคล้องกันและอยู่ในระดับมาก เช่น ปัญหาขั้นตอนของข้อระเบียบราชการในการพิจารณาจัดตั้งงบประมาณให้แก่โครงการรับบริจาคหนังสือ ซึ่งเป็นปัญหาระดับผู้บริหารระดับสูงอย่างมากที่จะต้องพิจารณาผลักดันให้มีการพิจารณาจัดสรรงบประมาณให้โครงการ ปัญหาการประชาสัมพันธ์โครงการไม่ทั่วถึงทำให้มีผู้บริจาคหนังสือจำนวนน้อย ปัญหานี้ น่าจะเป็นปัญหาต่อเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร ยานพาหนะ และเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์ ซึ่งปกติหน่วยงานศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนแม้จะมีการแบ่งงานภายในกันเป็นส่วนประชาสัมพันธ์ แต่ก็มีขีดจำกัดในการปฏิบัติงานเพียงเล็กน้อย ซึ่งการประชาสัมพันธ์ที่ดีจะต้องประชาสัมพันธ์สม่ำเสมอเป็นระยะ ๆ และรู้จักมุ่งประชาสัมพันธ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ

ปัญหาตัวบุคลากรเองก็อยู่ในระดับมาก เช่นการต้องเข้าร่วมปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือส่วนมากในขณะที่มีงานประจำต้องรับผิดชอบ ความจำเป็นค่อนข้างใช้แรงงานมากพอสมควร ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการเห็นสอดคล้องกับระดับมาก ทั้งนี้อาจให้เหตุผลได้ว่า งานรับบริจาคหนังสือเป็นงานภาคสนามและต้องใช้เวลาหลายชั่วโมงต่อครั้งในการปฏิบัติงาน หนังสือที่ได้รับมีทั้งใหม่และเก่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการรวบรวมคัดแยกหนังสือมีผู้มาก อาจเป็นปัญหาต่อสุขภาพผู้ปฏิบัติงานได้ ขณะเดียวกันทุกคนต่างมีงานปกติในหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่ต้องทำอาจเกิดปัญหาต่อความล่าช้าในการปฏิบัติงานการศึกษาออกโรงเรียนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนกันยายนและตุลาคม ซึ่ง

สิ้นปีงบประมาณและเริ่มต้นปีงบประมาณใหม่ จะมีงานปกติที่ห้องปฏิบัติมากอยู่แล้ว

อย่างไรก็ดีเป็นที่น่าสังเกตว่า ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการ ต่างเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของผลประโยชน์ตอบแทนที่จะได้จากการ เบิกจ่ายของราชการ ว่าเป็นปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะโครงการนี้ เริ่มต้นจากการกุศล ผู้ที่เข้าร่วมปฏิบัติงานส่วนใหญ่รับรู้ลักษณะของโครงการตั้งแต่เริ่มต้น และจากประสบการณ์ ผู้วิจัยเองซึ่งได้เคยร่วมปฏิบัติงานโครงการนี้ตั้งแต่ต้นและให้หุคคยสัมภาษณ์จากผู้ร่วมปฏิบัติงานต่างเห็นว่าเป็นงานกุศลดี สงสารคนชนบทที่ยังขาดแคลนหนังสืออ่าน

4.3. ปัญหาด้านการควบคุมติดตามผลและประเมินผลโครงการรับบริจาค หนังสือสู่ชนบท ทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการต่างเห็นสอดคล้องกันโดยเห็นว่าการปฏิบัติงานในห้านี้มีปัญหาอยู่ในระดับมาก ทุกเรื่อง และสังเกตได้ว่าทั้งผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการต่างเห็นสอดคล้องกันในเรื่องยานพาหนะไม่พอเพียงเป็นปัญหาต่อการติดตามผลประเมินโครงการมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยในด้านการวางแผนโครงการในเรื่องของการจัดเตรียมงบประมาณบุคลากรและยานพาหนะ ที่พบว่าการจัดเตรียมมีระดับปานกลาง แต่มีความต้องการมาก เพราะการติดตามผลหรือการปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียานพาหนะที่ใช้ในการรับบริจาคหรือติดตามผลประเมินผล

แม้ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการจะมีความเห็นสอดคล้องกันต่อปัญหา ด้านการควบคุมติดตามผลประเมินผลโครงการรับบริจาคหนังสือในระดับมากทุกเรื่อง แต่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองได้ให้คำระดับปัญหาในเรื่องสถานที่ที่จะไปควบคุมติดตามผลอยู่ไกล การคมนาคมไม่สะดวก เป็นลำดับสุดท้าย ทั้งนี้ อาจให้เหตุผลได้ว่า ปกติกลุ่มเป้าหมายหนังสือบริจาคที่หน่วยงานจะจัดส่งไปให้ ถ้าเป็นระดับกรมก็จะจัดส่งไปยังศูนย์การศึกษาออกโรงเรียน ถ้าเป็นระดับจังหวัดก็จะจัดส่งไปตามที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน โรงเรียน หรือตามห้องสมุดประชาชน ซึ่งปกติสถานที่เป้าหมายเหล่านี้หน่วยงานส่วนกลางและหน่วยงานส่วนภูมิภาค ได้แก่ ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนได้ปฏิบัติอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามระดับปัญหาในเรื่องนี้ยังอยู่ในระดับ เมื่อเปรียบเทียบกับปัญหาอื่น ซึ่งเป็นลักษณะปัญหาของการขาดแคลนปัจจัยปฏิบัติงาน ปัญหาด้านนี้จึงอยู่ในลำดับสุดท้าย

สรุป สภาพปัญหาและอุปสรรคของโครงการรับบริจาคหนังสือ โดย
ภากรวมแล้วมีปัญหายู่ในระดับมากเกือบทุกเรื่องทั้งในด้านการวางแผนโครงการ ด้านการ
ปฏิบัติงานรับบริจาคหนังสือ และด้านการติดตามผลและประเมินผลโครงการ ทั้งปัจจัยที่
เป็นอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณ บุคลากร ยานพาหนะ เครื่องมือ
เครื่องใช้ในการปฏิบัติงานซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นผลโดยตรงต่อคุณภาพการปฏิบัติงานและปริมาณ
หนังสือที่จะได้รับบริจาคของโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบท

ข้อเสนอแนะ

เนื่องจากโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทเป็นโครงการใหม่ของกรมการศึกษา
โรงเรียนและยังไม่เคยมีผู้วิจัยเกี่ยวกับเรื่องลักษณะนี้มาก่อน ดังนั้นข้อเสนอแนะในการวิจัย
ครั้งนี้จึงใช้ลักษณะของข้อมูลจากแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างให้ตอบมา จากข้อเสนอแนะใน
แบบสอบถามหลายเปิด จากประสบการณ์ของผู้วิจัยเองที่ได้เคยร่วมปฏิบัติงานโครงการนี้เป็น
ระยะเวลาประมาณ 1 ปี และจากการสอบถามพูดคุยผู้ร่วมปฏิบัติงานทั้งในระดับบริหารและ
ระดับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการรวบรวมและให้พิจารณาเป็นข้อเสนอแนะ ดังนี้

เนื่องจากโครงการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทนี้เป็นโครงการที่นับว่าได้รับความสำเร็จ
สูงมากในแง่การศึกษาและเป็นการนำเอาแนววิถีหลักการที่สอดคล้องกับอุดมการศึกษาเพื่อชีวิต
และสังคมที่ใช้หลักการสำคัญคือ "การพึ่งพาตนเอง" เป็นการสร้างพฤติกรรมนิสัยในสังคมให้
เกิดความเมตตาเป็นการสร้างพื้นฐานการศึกษาด้านคุณธรรมง่าย ๆ ที่อ่านหนังสือประจำ
หมู่บ้านแหล่งความรู้หมู่บ้านที่กำลังขยายอยู่ในปัจจุบัน ลำพังกรมการศึกษาโรงเรียนไม่
สามารถดำเนินการจัดซื้อหนังสือเข้าไปได้ในที่แห่งนั้นได้ครบทุกแห่งแน่นอนและเป็นการลงทุน
ที่ต้องใช้งบประมาณนับสิบล้านอย่างไรก็ดีกรมการศึกษาโรงเรียน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ต้องได้หันมาประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ผ่านการทดสอบตามโครงการณรงค์เพื่อการรู้
หนังสือแห่งชาติ ผู้ที่สำเร็จตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน ผู้ที่รับการ
ศึกษาระดับประถมศึกษา...กลุ่มคนเป้าหมายเหล่านี้รัฐได้ลงทุนไปมากแล้ว แต่ถ้าจะลงทุนหรือ
หาวิธีการให้เขาเหล่านั้นได้สืบเนื่องการศึกษามาเองในรูปแบบที่สะดวกง่ายจากการช่วยตนเอง
โดยศึกษาหาความรู้จากเอกสารต่าง ๆ ก็น่าจะเป็นวิธีหนึ่งเป็นทางออกของการศึกษาออก

โรงเรียน น่าจะเสริมแรงในโครงการให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้โดยอาศัยพื้นฐานแนวคิดที่ว่า

1. ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้านจะต้องพัฒนาให้มีสื่อ นานาชนิด หลากหลาย มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งความรู้แก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชนหมู่บ้านได้ศึกษาหาความรู้ตามแต่โอกาส

2. สังคมเมืองที่มีระบบการศึกษาด้วยเอกสารสิ่งพิมพ์ที่เรียบร้อยอยู่แล้ว ควรต้องมีการถ่ายเทเอกสารความรู้ที่ได้ศึกษาแล้ว หมดความจำเป็นแล้วแต่ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไรต่อไป ควรได้รับการชี้แจงแนวทางการบริจาคแหล่งความรู้อันเป็นประโยชน์นี้ให้ผู้อื่น ซึ่งอาจจำเป็นต้องใช้ประโยชน์อยู่ก็เป็นได้

3. สังคมไทยเป็นสังคมแห่งความมีเมตตาธรรมสูง ทั้งนี้อาจมีพื้นฐานของ ศาสนาต่าง ๆ มีความเกาะเกี่ยว ทำให้สังคมเอื้อเฟื้อต่อกัน การบริจาคเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ประชาชนไทยถือว่าใญ่คณู ดังนั้นการบริจาคหนังสือ ยังมีความเป็นไปได้สูงและต่อเนื่องให้การดำเนินโครงการได้มีการประชาสัมพันธ์ให้สังคมเข้าใจอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ดังนั้น เพื่อให้โครงการมีการพัฒนาไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลควร ดำเนินการคือ

1. กรมการศึกษานอกโรงเรียน ควรเน้นลักษณะกิจกรรมหลัก ๆ คือ

1.1. การประชาสัมพันธ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อประสานแหล่งทรัพยากรใหญ่ เช่น สำนักพิมพ์ มูลนิธิ ชมรม สถาบันต่าง ๆ ที่จะเข้ามาสนับสนุนการรับบริจาคหนังสือ นอกจากนี้การผลิตสื่อประชาสัมพันธ์ เช่น สปอจดทางรายการโทรทัศน์ สถานีวิทยุ หนังสือพิมพ์ สติกเกอร์ เป็นต้น

1.2. การจัดประชุมประสานความคิด โดยเชิญหน่วยงาน ห้างร้าน บริษัท สำนักพิมพ์ สถาบันทางการศึกษา มูลนิธิต่าง ๆ เพื่อร่วมดำเนินงานและหาแนวทางแบ่ง เขตรอบหมายรับผิดชอบการรับบริจาคหนังสือตลอดจนการนำเอาหนังสือไปป้อนยังกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาจกำหนดเป็นวันที่การรับบริจาคที่การส่งหนังสืออย่างต่อเนื่องเป็นรายปี

1.3. การประสานแผน-โครงการรับบริจาคหนังสือกับหน่วยงานได้สังกัด เพื่อกำหนดแนวทางและรูปแบบกับศูนย์ฯภาค-ศูนย์ฯ จังหวัดเป็นกรณีเฉพาะเป็นแผนระยะยาว

และแผนรายปีให้ชัดเจนเป็นการล่วงหน้าอย่างน้อย 3 เดือน เฉพาะการจัดกิจกรรมที่จัด
กระทำกันทั่วประเทศ เช่น มหกรรมการรับบริจาคหนังสือสู่ชนบทหรือกิจกรรมการทอด
ผ้าป่าหนังสือที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน..... เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมฯ ควรสนับสนุนปัจจัยในการดำเนินงานที่สำคัญ ๆ เช่น สื่อ-
ประชาสัมพันธ์ ต้นแบบ งบประมาณค่าวัสดุเชื้อเพลิง ค่าวัสดุโฆษณา เครื่องมือในการ
ประเมินผลติดตามผลและที่สำคัญที่สุดก็คือการกำหนดเป็นนโยบายและแผนงานไปยังจังหวัด
เพื่อทราบและดำเนินการที่ชัดเจนเป็นการล่วงหน้า

2. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาค ควรเน้นลักษณะกิจกรรมที่สำคัญ คือ

2.1. การวางแผนดำเนินงาน ศูนย์ภาค ควรเน้นศูนย์ฯ รวมทั้งจะประสาน
เอาศูนย์ฯจังหวัด และหน่วยงานอื่น ๆ มูลนิธิ เอกชน สมาคมต่าง ๆ ในเขตเนื้อหาแนวหา
ร่วมกันในการดำเนินงาน เช่น การจัดมหกรรม การขอรับบริจาคอย่างต่อเนื่องการพัฒนา
รูปแบบการรับบริจาคตลอดจนการแบ่งเบาความรับผิดชอบพื้นที่เพื่อพัฒนาและแสวงหาหนังสือ
ป้อนอย่างต่อเนื่อง

2.2. การติดตามประเมินผล ศูนย์ภาค ควรต้องพัฒนาระบบการติดตาม
ประเมินผลในส่วนของระบบข้อมูลสถิติ เพื่อการวางแผนและการพัฒนารูปแบบในชั้นระหว่าง
ดำเนินการ (Formative Evaluation) และการสร้างทีมงานสำหรับการติดตามประ-
เมินผลในระดับภาค ทั้งนี้อาจมีทีมงานหลักคือหน่วยศึกษานิเทศมาเป็นแกนนำในเรื่องนี้และ
เป็นตัวประสานระบบการติดตามประเมินผลให้เป็นระบบภายในภาค

2.3. การพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ ศูนย์ภาค ควรเป็นแหล่งกลางในการสนับสนุน
ในการพัฒนาต้นแบบสื่อประชาสัมพันธ์ที่ศูนย์ฯ จังหวัดต้องการพัฒนาด้วยตนเอง อาจ
ประสานให้บุคลากรของศูนย์ฯจังหวัดได้เข้ามาเพื่อร่วมกันผลิตสื่อต้นแบบแล้วแต่ละศูนย์ฯ
เลือกใช้ตามความสะดวก

2.4. การพัฒนารูปแบบการรับบริจาคหนังสือศูนย์ภาค ควรต้องริเริ่มพัฒนา
รูปแบบใหม่ ๆ ในด้านต่าง ๆ เช่น ระบบการจัดมหกรรมในระดับอำเภอ ตำบล หมู่บ้านเพื่อให้
ประชาชนในกลุ่มเล็ก ๆ ได้เข้าใจและเข้าร่วมโครงการนั้น ๆ เพื่อหาหนังสือด้วยตนเอง

ซึ่งเป็นการสอดคล้องกับนโยบายการพึ่งตนเอง การหาวิธีการกีดแยกหนังสือ เช่น จัดทำ โดยกลุ่มอาสาสมัคร นักศึกษาผู้ใหญ่ หรือจัดทำเป็นกิจกรรมเสริมในกิจกรรมการเรียน การสอน ฯลฯ นอกจากนี้อาจพัฒนาระบบการจัดส่งหรือการจัดให้มีการหมุนเวียนสื่อในระดับ กลุ่มเป้าหมาย หรือการแบ่งเขตพื้นที่ เพื่อรับบริจาคหนังสือแบบต่อเนื่อง เพื่อช่วยเหลือกัน ในเขตภาค เป็นต้น

3. ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ควรเน้นในเรื่องต่าง ๆ คือ

3.1. การวางแผนกิจกรรมในโครงการศูนย์ฯ จังหวัด ควรหาทางประสาน แผนกับกรม-ภาคในด้านต่าง ๆ เพื่อนำเอาศักยภาพเหล่านั้นมาประยุกต์เข้ากับความเหมาะสม ซึ่คจำกัดของตนเอง การวางแผนนี้ควรกระทำเป็น ๆ และถ้าเป็นไปได้ควรถือไว้ในรอบปี หนึ่งโครงการรับบริจาคหนังสือชุมชนนี้เป็นโครงการร่วมระหว่างหน่วยงาน และคณะกรรมการ การการศึกษาออกโรงเรียน จังหวัดควรมีบทบาทในการรับข้อเสนอบางประการในส่วนของ คณะกรรมการเอง น่าจะมีบทบาทเด่นชัดในโครงการอย่างน้อย 1 กิจกรรมเช่นโรงเรียน มัธยมศึกษาก็น่ามีกิจกรรมสนับสนุนจัดรับบริจาคหนังสือภายในโรงเรียนของตนแล้วก็นำหนังสือ นั้นไปบริจาคแก่ที่อ่านหนังสือที่อยู่ใกล้โรงเรียนแห่งนั้น ๆ หรือสถาบันอื่น ๆ ก็เช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ บางศูนย์ฯ ที่มีขีดจำกัดมากในด้านบุคลากร ยานพาหนะ ก็อาจช่วยเหลือกันเป็นกลุ่มจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงกัน เป็นต้น

3.2. การประชาสัมพันธ์ ศูนย์ฯ จังหวัดควรเน้นเรื่องการประชาสัมพันธ์ ให้มาก ทั้งนี้การบริจาคขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้บริจาคการประชาสัมพันธ์ต้องปฏิบัติอย่าง ค่อนข้างดี สปอตประชาสัมพันธ์จะต้องส่งให้สื่อมวลชนได้ออกอยู่เสมอและที่น่าสนใจอีกกิจกรรม หนึ่งคือ การจัดประชาสัมพันธ์เคลื่อนที่ไปยังชุมชนการใช้สปอต ส่งให้เสียงทางสายของ เทศบาล สุขาภิบาลหรือแต่ละหมู่บ้าน อาจกล่าวได้ว่าจะต้องใช้กิจกรรมทุกรูปแบบเท่าที่คิดได้ และกระทำตลอดเวลาและให้ต่อเนื่องให้ประชาชนได้เข้าใจโครงการและจำคิเหตุติดตามเสมอ

3.3. การประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ศูนย์ฯ ควรต้องหาแนวทาง ระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในหน่วยงานอื่น ๆ เข้ามาให้ความเข้าใจถึงสาเหตุผลและความ จำเป็น ตลอดจนการแบ่งเบาภาระกิจให้กระจายออกไปยังกลุ่มบุคคลอื่นให้กว้างขวาง

4. การจักรระบบเครือข่าย เพื่อกระจายหนังสือให้ถึงกลุ่มเป้าหมาย ศูนย์ฯ ควรหาทางขอความร่วมมือ เช่น อาสาสมัครที่เคยปฏิบัติในโครงการพรรค เพื่อการทำหนังสือแห่งชาติ นักศึกษาผู้ใหญ่ หน่วยงานพัฒนาชนบทองค์กรในชุมชนได้เข้าร่วมอาสาสมัครเพื่อรับผิดชอบในการรับส่งหนังสือหรือสื่ออื่นๆ อย่างมีระบบที่แน่นอน ทั้งนี้อาจวางระบบเครือข่ายเป็นระบบที่พยายามให้เกิดการช่วยเหลือกันภายในตำบลหรือหมู่บ้าน การจักรระบบหมุนเวียนหนังสือ ซึ่งอาจใช้โรงเรียน พระสงฆ์

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยประเมินผล

โครงการรับบริจาคหนังสือเป็นโครงการที่มีประโยชน์สนับสนุนกิจกรรมทางด้าน การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล เป็นกิจกรรมรูปแบบหนึ่งที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องพัฒนาและดำเนินการเพื่อเสริมแรงกิจกรรมหลัก ดังเช่นที่อ่านหนังสือ ประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดประจำตำบล ระดับอำเภอในอนาคตที่เพิ่มมากขึ้นคือ

1. การวิจัยประเมินผล เพื่อพัฒนารูปแบบควรมุ่งเน้นให้ศูนย์ฯ ภาคได้ดำเนินการสาธิตทดลองรูปแบบต่าง ๆ เป็นการวิจัยเพื่อแก้ปัญหา (Action Research) โดยเฉพาะอย่างยิ่งรูปแบบการหมุนเวียนสื่อในระบบตำบลหมู่บ้าน การใช้ระบบอาสาสมัคร ในหมู่บ้านรับบริจาคสื่อ การจัดทำสื่อเพื่อประชาสัมพันธ์ที่เหมาะสม การใช้สื่อพื้นบ้าน เป็นต้น

2. การวิจัยประเมินผลผลกระทบจากโครงการโดยมุ่งเน้นผลตอบแทนของโครงการการมีส่วนร่วมของประชาชน และในด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ให้มีการเน้นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลักและมุ่งศึกษาองค์ประกอบหรือปัจจัยที่ส่งผลต่อโครงการในทุก ๆ ด้าน และนำมาสร้างรูปแบบในระดับย่อยเป็นเรื่อง ๆ ไป